

معماری تفکر

سلسله درس‌های تفکر

تألیف: ادوارد دوبونو

مترجم: مرجان فرجی

ناشر: جوانه رشد

چاپ اول: ۱۳۸۴

شمارگان: ۳۰۰۰

قیمت: ۲۲۰۰ تومان

تعداد صفحات: ۲۲۲

به انتخاب: سیدعلی آل صاحب‌فصول

وقتی به اطراف خود می‌نگریم و می‌اندیشیم، درمی‌یابیم که برای داشتن یک زندگی متعادل نیازمند مهارت‌های مختلفی هستیم که در صورت حضور آنها زندگی می‌تواند به صورت طبیعی و احتمالاً با موفقیت طی شود. این مهارت‌ها کدام است؟ چقدر تا به حال به آن اندیشیده‌ایم؟ بهترین آنها کدام است؟ محل تمرین آنها کجاست؟ مثلاً اگر بخواهیم ورزشکار خوبی باشیم میدان ورزش مناسب‌ترین محل برای آن است و اگر بخواهیم هنرمند خوبی باشیم کلاس و کارگاه هنر برای آن مناسب است. حال اگر فکر کردن را به عنوان یکی از بهترین مهارت‌های مورد لزوم برای زندگی در دوران پر تغییر و شتاب فعلی شناسایی کنیم، به راستی آن‌را در کجا باید تمرین کنیم؟ ظرافت‌های آن‌را کجا بیاموزیم؟ آیا سیستم آموزشی فعلی ما این مهارت‌ها را به رسمیت می‌شناسد؟ آیا محل آموزش و تمرین آن‌را پیش‌بینی و تدارک کرده است؟ ما معمولاً وقتی قرار است تصمیمی - که احتمالاً مهم هم

هست - اتخاذ کنیم، از نیروی تفکر خود استفاده می‌کنیم. به راستی آموختن شنا هنگام غرق شدن چه معنایی می‌تواند داشته باشد؟ فکر کردن از سر اجبار نه تمرین است و نه لذتی به همراه دارد، فکر کردن در این شرایط در حکم داروست نه فعالیتی لذت‌بخش و جذاب.

آموختن تفکر و روش‌های آن یکی از ضرورت‌های قرن جاری است و اگر از آن غفلت کنیم در حقیقت از منبع غنی و زاینده‌ی توسعه که همانا توجه به منابع انسانی است، خود را محروم ساخته‌ایم. اگر می‌خواهیم شکاف جهان غنی با جهان ما از این عمیق‌تر نشود و فاصله‌ی خود را با آنان کم کنیم، باید توجه جدی به درس‌ها و روش‌های پرورش تفکر داشته باشیم.

ادوارد دوبونو در کتاب سلسله درس‌های تفکر با استادی هرچه تمام‌تر به ارائه‌ی راه‌های پرورش تفکر پرداخته و مسیر خوبی را روشن ساخته است. وی تفکر را این گونه معنی می‌کند: «تفکر مهارتی است که "هوش" به کمک آن "به صورت هدفمند" بر "تجربه" اثر می‌گذارد.» و برای اینکه مرز بین هوش و تفکر را روشن سازد مثال زیبایی را ارائه می‌دهد. هوش به مانند موتور اتومبیل است و تفکر مهارت رانندگی می‌باشد. ما ممکن است خودروهایی با موتورهای قوی داشته باشیم ولی اگر رانندگان ما مهارت کافی نداشته باشند چه بلایی بر سر خودرو، راننده و سایر افراد جامعه خواهد آمد؟ چه خساراتی را باید تحمل کرد؟ ولی اگر راننده‌ی ما مهارتی داشته باشیم، حتی اگر موتور ما چندان قوی نباشد احتمالاً می‌تواند مسیرهای صعب‌العبور و دشوار را به خوبی طی کند. مسیرهای صعب‌العبوری که دنیای پر شتاب امروز برای جوانان ما ساخته است نیازمند مهارت‌های سطح بالاست و ما نیازمند آموزش این مهارت‌ها هستیم. دوبونو به مسأله‌ی مهم ادراک در تفکر نیز توجه می‌کند. «خارج از مسائل بسیار فنی می‌توان گفت که ادراک مهم‌ترین بخش تفکر را تشکیل می‌دهد. ادراک یعنی چطور به دنیا نگاه کنیم، چه چیزهایی را به حساب آوریم و چطور دنیا را ساختار بندی کنیم.» وی از قول پروفیسور دیوید پرکینز می‌گوید: که

تقریباً همه‌ی خطاهای تفکر ناشی از خطاهای ادراکی هستند. دویونو سپس به بیان خطاهای تفکر پرداخته تا بتواند تله‌های هوشی فراراه را روشن سازد. همچنین در این کتاب درس‌های پیوسته‌ای را ارائه داده است و برای اینکه خواننده یا اعضای کلاس مهارت‌های تفکر، مطالب را کمتر فراموش سازند از روش یادسپار استفاده نموده است. وی ابتدا واژه‌های کلیدی هر درس را مشخص ساخته و حروف اول آنها را به‌عنوان نشانه‌ی آن درس مشخص ساخته است. مثلاً درس اول را با عنوان پی.ام.آی. معرفی می‌کند. P به جای Plus به معنای نکات مثبت، M به جای Minus نکات منفی و I به جای Interesting نکات جالب. او از این طریق توجه افراد را اول به نکات مثبت و سپس به نکات منفی و آنگاه به نکات جالب هدایت می‌کند. در برخورد با هر مسأله ابتدا نکات مثبت را فهرست کرده، سپس به نکات منفی توجه نماید، آنگاه مشخص کنید در مجموع نکات جالب این مسأله چیست تا بتوانید به‌خوبی پیرامون این موضوع تفکر کنید.

کاهش داد.

از موضوع‌های جالب دیگر اینکه به افراد آموزش می‌دهد مسأله را از ابعاد مختلف بررسی کنند. از مسأله نقشه‌برداری کرده، موارد مورد توافق و عدم توافق و موارد عدم ارتباط را مشخص ساخته و بی‌طرفانه نسبت به موضوع فکر کنند. موضوع را از نگاه دیگران مورد بررسی قرار دهند. در فکر کردن به مسأله ارزش‌ها توجه نمایند. ارزش‌های سطح بالا و سطح پایین را مشخص سازند. با روش‌های تصمیم‌گیری آشنا شوند تا بتوانند مناسب‌ترین مسیر را انتخاب کنند. نکته‌ی مهم دیگر در این سلسله درس‌های تفکر، مسأله‌ی مهم هدف‌گذاری و چگونگی آن است. از آنجا که مهارت تفکر دارای چهار جنبه‌ی اساسی: آگاهانه، متمرکز، مطمئن و خوشایند است، باید هدف‌گذاری به‌دقت انجام تا به سرانجام مناسبی دست پیدا کند. در حقیقت تفکر باید به‌عمل منجر شود تا خوشایندی آن لمس گردد. از این رو، هدف نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای دارد.

مطالعه‌ی این کتاب سودمند را به‌همه‌ی علاقه‌مندان به‌پرورش تفکر توصیه می‌نمایم.

در درس‌های او توجه به جستجوی آگاهانه، راهکارهای جایگزین و انتخاب‌های مختلف به‌خوبی مشهود است. اما آنچه به آن تأکید دارد، اینست که اگر می‌خواهیم خوب فکر کنیم باید اطلاعات دقیق و آگاهی زیادی پیرامون موضوع مورد نظر به‌دست آوریم و تلاش کنیم الگوهای ذهنی خود را مرتب تغییر دهیم تا تفکر بهتر انجام پذیرد. برای کشف الگوهای جدید می‌توان از طریق آزمون و خطا، تصادف و از همه جالب‌تر از طریق شوخی اقدام نمود. شوخی باعث می‌شود از الگوهای فکری جاری فاصله گرفته و از موضع دیگری به مسأله نگاه کنیم.

از جمله نکات جالب دیگر در این کتاب آموزش پیرامون تفکر راجع به آینده است. آنچه در مجموع آموزش‌های فعلی ما کمبودش به‌شدت مشهود است، فکر کردن راجع به پی‌آمدهای اقدام خاصی در کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت است. اگر این تصمیم را بگیریم در حوزه‌ی فردی و اجتماعی چه اتفاقاتی خواهد افتاد؟ اگر بخواهیم تصمیمی بگیریم چه اطلاعاتی در اختیار داریم و چه اطلاعاتی باید در اختیار داشته باشیم؟ چه شکافی بین اطلاعات در دسترس و خارج از دسترس وجود دارد؟ چگونه می‌توان آن را